ĢENERĀLADVOKĀTA F. DŽ. DŽEIKOBSA [*F. G. JACOBS*] SECINĀJUMI, sniegti 2004. gada 16. septembrī [1]

1. Galvenais jautājums šajā lietā ir saistīts ar atšķirību Briseles Konvencijas kontekstā [2] starp patērētāju līgumiem un līgumiem vispār.

2. Jo sevišķi, kā jāizlemj [jautājums], uz kuru kategoriju līgums attiecas gadījumā, ja to noslēdz lauksaimnieks jumta dakstiņu iepirkumam fermai, ko tas izmanto daļēji privātā kārtā kā ģimenes mājokli un daļēji lauksaimniecības mērķiem, lai novietotu mājlopus un lopbarību?

3. Turklāt jautājumi ir vairāk tehniski, saistīti ar patērētāju līgumu noslēgšanas pasākumiem, kam, lai piemērotu Konvencijas attiecīgo noteikumu, jānotiek patērētāja domicila (pastāvīgās dzīvesvietas) dalībvalstī.

Briseles Konvencija

4. Briseles Konvencija attiecas uz civillietām un komerclietām. II nodaļā ir noteikta jurisdikcija līgumslēdzējvalstu starpā. [Konvencijas] 2. pantā noteikts pamatnoteikums [par to], ka jurisdikcija pieder [tās] līgumslēdzējvalsts, kas ir atbildētāja domicils, tiesām.

5. Konvencijas 5. panta 1. punktā ir piešķirta jurisdikcija "lietās, kas attiecas uz līgumiem, attiecīgās saistības izpildes vietas tiesā".

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — 1968. gada 27. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās. Konvencijas konsolidētā redakcija, ko groza četras sekojošās Pievienošanās konvencijas, — būtiskā redakcija esošajā lietā — ir publicēta OV 1998, C 27, 1. lpp. Kopš 2002. gada 1. marta (pēc tam, kad radās ar esošo lietu saistītie faktiskie apstākļi) Konvencija tika aizvietota, izņemot attiecībā uz Dāniju un noteiktām citu dalībvalstu aizjūras teritorijām, ar Padomes 2000. gada 22. decembra Regulu (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, OV 2001, L 12, 1. lpp.

6. Briseles Konvencijas II nodaļas 4. iedaļu, ko veido 13.–15. pants, sauc "Jurisdikcija patērētāju līgumos". [Konvencijas] 13. pants, ciktāl atbilstoši šajā gadījumā, paredz:

"Lietās, kas saistītas ar līgumu, kuru kāda persona noslēgusi tādiem mērķiem, kas var būt uzskatāmi par nesaistītiem ar tā profesionālo darbību, turpmāk tekstā — "patērētājs", jurisdikciju nosaka šajā iedaļā [..]:

1) ja līgums attiecas uz preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām;

2) ja līgums attiecas uz aizdevumu, kas atmaksājams pa daļām, vai visa cita veida kredītu, kas izsniegts, lai finansētu preču tirdzniecību;

3) visos citos līgumos, kuru priekšmets ir pakalpojumu sniegšana vai preču tirdzniecība, ja:

   a) pirms līguma noslēgšanas patērētāja domicila valstī [dalībvalstī] īpaši tika izteikts piedāvājums vai veikta reklāma

   un ja

   b) patērētājs visas līguma noslēgšanai nepieciešamās darbības veica šajā valstī [dalībvalstī].

[..]"

7. [Konvencijas] 14. pantā paredzēts, ka "[p]atērētājs var ierosināt tiesvedību pret otru līgumslēdzēju pusi vai nu tās līgumslēdzējas valsts tiesās, kurā ir minētās puses domicils, vai patērētāja domicila vietas tiesās".

Fakti un [pamata] prāva

8. Grūbera [*Gruber*] kungs ir lauksaimnieks Austrijā, netālu no Vācijas robežas. Viņa saimniecība sastāv no lauku mājas, ko daļēji (fiksēts, ka 62 % no kopējās izmantojamās platības) apdzīvo viņš un viņa ģimene, [bet] visu pārējo izmanto cūkkūts vajadzībām un lopbarības glabāšanai, un no atsevišķām saimniecības ēkām, to skaitā vēl vienas cūkkūts, iekārtu noliktavas un vairākām lopbarības tvertnēm.

9. *BayWa AG* pieder vairāki uzņēmumi Vācijā. *Pocking* (Vācijā) adresē, netālu no

Austrijas robežas, tai pieder ar būvniecības materiālu centrs un amatniecības un dārzkopības centrs. Amatniecības un dārzkopības centrs izdod reklāmas prospektus, kas tostarp tika izplatīti arī robežas otrā pusē Austrijā.

10. Grūbera kungs iepazina *BayWa* ar šo reklāmas prospektu starpniecību. Vēlēdamies uzklāt dakstiņus lauku mājas jumtam, viņš pa telefonu interesējās par pieejamo dakstiņu klāstu un pašreizējām cenām, lai gan reklāmas bukletos dakstiņi īpaši nebija pieminēti. Viņš stādījās priekšā, nosaucot vārdu un dzīvesvietu, bet neminēja faktu, ka viņš ir lauksaimnieks. Minētais darbinieks, ar kuru viņš bija runājis, vēlāk viņam atzvanīja un izteica mutvārdu piedāvājumu. Grūbera kungs tomēr vēlējās apskatīt dakstiņus, tāpēc devās apmeklēt *BayWa* telpas.

11. Tur viņam izsniedza rakstveida piedāvājumu. Viņš pateica, ka viņš ir lauksaimnieks un ka vēlas uzklāt savai fermai jumtu. Viņš norādīja, ka viņam ir arī citas ēkas, kas galvenokārt kalpo zemnieku saimniecības vajadzībām, bet nenorādīja, vai attiecīgā ēka galvenokārt tiek izmantota saimniecības vajadzībām, vai privātai lietošanai.

12. Nākamajā dienā Grūbera kungs no savas mājas Austrijā piezvanīja *BayWa*, lai paziņotu, ka viņš akceptē piedāvājumu. *BayWa* viņa bankai pa faksu nosūtīja pasūtījuma apstiprinājumu.

13. Kad jumts bija uzklāts, Grūbera kungs, neskatoties uz *BayWa* sniegto garantiju par krāsas vienveidību, atklāja būtiskas krāsu atšķirības piegādātājiem dakstiņiem. Tāpēc Grūbera kungs vērsās pret *BayWa* Austrijas tiesā, lai atbilstoši garantijai un iesniedzot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, panāktu, ka tiek atmaksāta summa par dakstiņu iegādi, kā arī izdevumi par jumta noņemšanu un uzklāšanu no jauna, un tiktu pieņemts paziņojums par atbildību par turpmākajiem izdevumiem.

14. Grūbera kungs paļāvās uz Briseles Konvencijas 13. un tam sekojošiem pantiem, lai pamatotu jurisdikciju, bet *BayWa* cēla iebildumus. Pirmās instances tiesa nosprieda, ka tai piemīt jurisdikcija, jo prāva attiecas uz patērētāja līgumu šo noteikumu izpratnē, bet šo lēmumu atcēla apelācijas instancē. Lieta šobrīd atrodas *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa), kas ir apturējusi prāvu un lūdz sniegt prejudiciālu nolēmumu par šādiem jautājumiem:

"1) Lai izlemtu, vai attiecīgajai personai, veicot daļēji privāta rakstura darbību, ir patērētāja statuss Briseles Konvencijas 13. panta izpratnē, vai par noteicošo elementu ir jāuzskata šīs darbības pri-

vātā vai profesionālā mērķa pārsvars un, piemērojot kādus kritērijus var izlemt, vai pārsvarā ir privātais vai profesionālais mērķis?

2) Vai, nosakot darbības mērķi, ir jāņem vērā no patērētāja līgumiskā partnera skatupunkta objektīvi redzamie elementi?

3) Vai līgums, kas var būt saistīts gan ar profesionālo, gan ar privāto darbību, šaubu gadījumā jāuzskata par patērētāja līgumu?

4) Vai pirms līguma noslēgšanas tika veikta reklāma Briseles Konvencijas 13. panta [pirmās daļas] 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ja patērētāja nākamā līgumslēdzēja puse patērētāja domicila dalībvalstī ir izplatījusi reklāmu prospektu veidā, bet patērētāja sekojoši iegādātais produkts pats par sevi netika reklamēts?

5) Vai pastāv patērētāja līgums Briseles Konvencijas 13. panta izpratnē, ja pārdevējs pa telefonu ir izteicis piedāvājumu citā valstī [dalībvalstī] dzīvojošam pircējam, kas šo piedāvājumu nepieņēma, bet, pamatojoties uz rakstveida tāmi, sekojoši ir iegādājies produktu, kas bija piedāvājuma priekšmets?

6) Vai patērētājs līguma noslēgšanai nepieciešamās darbības Briseles Konvencijas 13. panta [pirmās daļās] 3. punkta b) apakšpunkta izpratnē ir veicis savā valstī [dalībvalstī], ja tas savā domicila valstī [dalībvalstī] ir pa telefonu akceptējis tāmi, kas sastādīta dalībvalstī, kurā atrodas viņa līgumslēdzēja puses domicils?"

15. [Abi] lietas dalībnieki pamata prāvā, Austrijas, Vācijas, Itālijas, Portugāles un Zviedrijas valdības un Komisija ir iesnieguši rakstveida apsvērumus. 2004. gada 24. jūnija tiesas sēdē uzklausīja argumentus, ko sniedza Grūbera kungs, Itālijas valdība un Komisija.

[Līguma] klasifikācija par patērētāja līgumu

16. Cieši saistītie jautājumi, ko uzdevusi valsts tiesa pirmajos trīs jautājumos, ir vispārēja rakstura, un tos ērti var izskatīt vienkopus, kaut gan dodu priekšroku anali-

zēt tos nedaudz citā aspektā, nekā tie tikuši uzdoti.

17. Jautājuma būtība ir par to, vai tāds "jaukts" līgums, kādu Grūbera kungs noslēdza ar *BayWa*, Briseles Konvencijas izpratnē jāuzskata par patērētāja līgumu.

18. Šajā sakarā iesniedzējtiesa vēlas zināt arī to, kādi apstākļi jāņem vērā izvērtējumā, un vai tiem bija jābūt tādiem, ka piegādātājs par tiem var objektīvi pārliecināties.

19. Turpmāk kļūs skaidrs, ka atbildes uz šiem jautājumiem, manuprāt, ir diezgan vienkāršas. Tomēr vispirms būtu noderīgi aplūkot atbilstošās normas nosacījumiem par patērētāju līgumiem, ko nosaka Briseles Konvencija, un kā tos interpretējusi Tiesa.

Konvencijas izstrādāšana un tās noteikumu interpretācija

20. Briseles Konvencijas sākotnējās versijas 13. pants attiecās uz līgumiem, kas attiecas uz preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām, vai aizdevumiem, lai finansētu preču tirdzniecību un kas ir atmaksājami pa daļām. Tas neattiecas uz citu preču vai pakalpojumu piegādi vai uz pircēju, kas darbojas "mērķiem, kas var būt uzskatāmi par nesaistītiem ar viņa arodu vai profesiju".

21. Esošo redakciju ieviesa ar 1978. gada Pievienošanās konvenciju [3]. Šlosera [*Schlosser*] ziņojumā [4] par šīs konvencijas sagatavošanu ir paskaidrots, ka veikt izmaiņas pamudināja pieaugošās rūpes par patērētāju aizsardzību pārrobežu attiecībās. II nodaļas 4. iedaļu tādā veidā "paplašināja līdz jurisdikcijai patērētāju līgumos, tajā pašā laikā nākotnes mērķiem nosakot, ka īpašu aizsardzību piešķir vienīgi tiem gala patērētājiem, kas darbojas privātā kārtā, un nepiešķir tiem patērētājiem, kas slēdz līgumu darbojoties profesionālā kārtā [..]".

22. Patērētāja līguma definīcijas būtība tika pārņemta no 5. panta sagatavotās konvencijas projektā par tiesībām, kas piemērojamas no līgumiem izrietošām saistību attiecībām

3 — Konvencija par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pievienošanos Konvencijai par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās un Protokolam par Tiesas sniegto interpretāciju, OV 1978, L 304, 1. lpp.

4 — OV 1979, C 59, 71. lpp., 153.–161. punkts, 117.–120. lpp.

[līgumsaistību] un ārpuslīguma saistību attiecībām, kas vēlāk — atsaucoties tikai uz līgumsaistību attiecībām — pārtapa par Romas Konvenciju, uz ko Šlosers atsaucas ziņojumā [5].

23. Romas Konvencijas 5. pantā būtībā ir aizliegta jebkāda [tādu] tiesību izvēle līgumā, kas patērētājam atņemtu aizsardzību, kas ar likumu piešķirta viņa mītnes zemē. Tajā patērētāja līgums pēc būtības definēts tādā pašā veidā kā Briseles Konvencijā kā tāds, "kuru priekšmets ir preču vai pakalpojumu piegāde personai ("patērētājam") mērķiem, kas var būt uzskatāmi par nesaistītiem ar viņa arodu vai profesiju".

24. Džuljāno-Lagarda [*Giuliano-Lagarde*] ziņojumā [6] par šīs konvencijas sagatavošanu sniegti papildus skaidrojumi par šo jēdzienu:

"Patērētāja līguma definīcija atbilst tai definīcijai, kas minēta Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi 13. pantā. To jāinterpretē atbilstoši tās [konvencijas] mērķim, kas paredz aizsardzību vājākai pusei, un atbilstoši tādiem citiem tāda paša mērķa starptautiskajiem instrumentiem kā Spriedumu konvencijai (Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildi). Tādā veidā [..] noteikumi neattiecas uz līgumiem, ko noslēdz tirgotājs, rūpnieks vai personas, veicot profesionālu darbu (piemēram, ārsti), kas pērk iekārtas vai izmanto pakalpojumus šī aroda vai profesijas veikšanai. Jā šāda persona darbojas daļēji saistībā ar arodu un profesiju, [un] daļēji nesaistīti ar viņa arodu vai profesiju, [šis] gadījums attiecas uz 5. panta piemērošanas jomu vienīgi [tad], ja persona galvenokārt darbojas nesaistīti ar viņa arodu vai profesiju. Ja preču vai pakalpojumu, vai aizdevuma saņēmējs faktiski galvenokārt darbojās nesaistīti ar viņa arodu vai profesiju, bet otra puse to nezināja un, ņemot vērā visus apstākļus, to pamatoti nevarēja zināt, [šis] gadījums neattiecas uz 5. panta piemērošanas jomu. Tādējādi, ja preču vai pakalpojumu saņēmējs ārēji izturas kā profesionālis, piemēram, pasūtot preces, ko labi varētu lietot viņa arodā vai profesijā viņa darba dokumentos, otras puses labticība ir aizsargāta un [šo] gadījumu ar 5. pantu neregulē."

25. Patērētāja līguma jēdzienu, kas minēts Briseles Konvencijas 13. un turpmākos pan-

5 — OV 1980, L 266, 1. lpp.; skat. Šlosera ziņojumu, 155. punkts.
6 — OV 1980, C 282, 1. lpp., 23. lpp.

tos, Tiesa ir apsvērusi tostarp lietās *Shearson Lehmann Hutton* [7] un *Benincasa* [8].

26. Lietā *Shearson Lehmann Hutton* Tiesa noteica nosacījumu loģisko pamatu kā: "interesi aizsargāt patērētāju tā, ka to līgumslēdzēju pusi, [kas] ir ekonomiski vājāka un juridiski mazāk pieredzējusi par otru profesionālo līgumslēdzēju pusi, nevajadzētu kavēt vērsties tiesā, paredzot pienākumu celt prasību tās valsts tiesās, kuras teritorijā ir otras līgumslēdzējas puses domicils" [9].

27. Tomēr tā izklāstīja arī iemeslus, kāpēc jēdzienu "patērētājs" neinterpretēja pārāk plaši šajā kontekstā: konkrētajam jurisdikcijas noteikumam ir izņēmuma statuss attiecībā uz 2. panta vispārējo noteikumu; izņemot šādus noteiktus izņēmumus, Konvencijā noliegta jurisdikcijas nodošana prasītāja domicila tiesām; un aizsargājošu mērķu dēļ [tajā] netieši norādīts, ka izņēmumu nevar attiecināt uz personām, kuru aizsardzībai nav pamata [10]. Tādējādi jēdziens attiecas "tikai uz galīgo privāto patērētāju, kas nav saistīts ar komerciālām vai profesionālām darbībām" [11].

28. Lietā *Benincasa* Tiesa apstiprināja šo pieeju un norādīja, ka "jābalstās uz konkrētās personas statusu attiecīgajā līgumā, ņemot vērā tā raksturu un mērķi, nevis pamatojoties uz šīs personas subjektīvo situāciju. [..] Vienu un to pašu personu var uzskatīt par patērētāju un citu darbību ietvaros — par uzņēmēju. [..] [T]ikai uz tādiem līgumiem, kas noslēgti ārpus un neatkarīgi no jebkādas profesionālās darbības vienīgi ar nolūku apmierināt privātā patērētāja paša vajadzības, attiecas minētajā konvencijā paredzētais režīms patērētāja kā vājākās puses aizsardzībai. Īpašā aizsardzība, kas ar šiem noteikumiem būtu jāsniedz, tāda līguma gadījumā, kas noslēgts profesionālās darbības mērķiem, nav pamatota [..]." [12]

Apsvērumi

29. Pamatojoties uz iepriekšējiem apsvērumiem, visi apsvērumus sniegušie [lietas dalībnieki] atbalsta to, ka "jaukto" līgumu gadījumos 13. un tam sekojošo pantu piemērošana nav izslēgta. Pastāv arī vispārēja vienprātība par to, ka šo līgumu veidu nosaka pēc [tajos] pārsvarā esošās [dominējošās] sastāvdaļas. Tomēr pieejas ir atšķirīgas par apstākļiem, kad līguma "patērētāja" aspektu

7 — 1993. gada 19. janvāra spriedums lietā C-89/91 (*Recueil*, I-139. lpp.).

8 — 1997. gada 3. jūlija spriedums lietā C-269/95 (*Recueil*, I-3767. lpp.).

9 — Sprieduma 18. punkts.

10 — Sprieduma 16., 17. un 19. punkts.

11 — Sprieduma 22. punkts.

12 — Sprieduma 16. un 17. punkts.

jāuzskata par dominējošu šim mērķim. Skatoties plaši, šīs pieejas var iedalīt divās kategorijās.

30. Pamatā viens no viedokļiem ir, ka, jo īpaši šaubu gadījumos, patērētāju aizsardzības interešu dēļ jāizšķiras [līgumu] klasificēt kā patērētāju līgumu. Izņēmuma mērķis ir aizsargāt patērētāju, kas tiek uzskatīts par ekonomiski vājāku un juridiski mazāk pieredzējušu par otru profesionālo līgumslēdzēju pusi, neprasot tam doties uz citas līgumslēdzējvalsts tiesām. Nevienai personai, kas nokļūst šādā situācijā, nevar liegt aizsardzību.

31. Otrs viedoklis ir, ka jāatbalsta 13. un tam sekojošo pantu sašaurināta interpretācija, jebkādu šaubu gadījumā klasificējot līgumu kā saistītu ar klienta atrodu vai profesiju, jo šie nosacījumi 5. panta 1. punktā ir saistīti ar izņēmumu tiesu jurisdikcijai [līguma] izpildes vietā, kas pats par sevi ir izņēmums 2. panta vispārējiem noteiktumiem par to, ka jurisdikcija pieder atbildētāja domicila tiesām (*actor sequitur forum rei*). Tā kā izņēmums par labu prasītāja domicila tiesām Konvencijā ir visumā noraidāms, tas ir it īpaši ārkārtējs. Tiesa ir vairākkārt minējusi, ka šādus izņēmumus jāinterpretē precīzi, un to sevišķi ir izklāstījusi saistībā ar 13. un tam sekojošajiem pantiem.

32. Attiecībā uz apstākļiem, kas jāņem vērā, pastāv ievērojama viedokļu dažādība. Dažos apsvērumos izteikts viedoklis, ka par noteicošo faktoru jākalpo iegūto preču procentuālajai attiecībai precēm, kas iegādātas un ko faktiski lieto vai plāno lietot katram no mērķiem, kaut gan citi norāda uz raksturīgajiem sarežģījumiem, paļaujoties vienīgi uz kvantitatīviem apsvērumiem. Grūbera kungs uzskata, ka izšķirošam jābūt klienta nodomam, bet ka tiem uzņēmumiem, kuru reklāmas vērstas uz privātajām mājsaimniecībām, jebkurā gadījumā jāparedz darījumi ar patērētājiem. Citi argumentē, ka jāizvērtē pats līgums un virkne [tādu] citu objektīvo faktoru kā uzņēmuma kancelejas piederumu lietojums no klienta puses, preču un pakalpojumu raksturs un to saistība ar klienta profesiju [nodarbi], pasūtīto preču kvantitāti vai zināmo sociāli ekonomisko kontekstu, kas varētu norādīt uz iespējamo saikni ar klienta arodu vai profesiju. Itālijas, Portugāles un Zviedrijas valdības uzskata, ka piegādātāja informētībai nav nozīmes, lai gan visas citas apsvērumus iesniegušās puses uzskatīja to par būtisku.

Novērtējums

33. Būtiskākais jautājums, kā jau esmu minējis, ir, vai tāds "jaukts" līgums, kādu Grūbera kungs noslēdza ar *BayWa*, jāuzskata

par patērētāja līgumu Konvencijas izpratnē. Šeit jāņem vērā trīs būtiskas lietas.

34. Pirmkārt, tas, ko jāklasificē, patiešām ir līgums, nevis klients. Nepastāv tāds personas statuss kā patērētājs vai nepatērētājs; būtiski ir tas, kādā statusā patērētājs darbojās, noslēdzot konkrēto līgumu. Minētais izriet no 13. panta, un to uzsvērusi Tiesa, jo īpaši lietā *Benincasa*.

35. Otrkārt, līgums jāklasificē kopumā, un to nevar dalīt segmentos. Šajā kontekstā faktiski nepastāv tādi "jauktie līgumi", pastāv tikai patērētāju līgumi un citi līgumi. Minētais atkal izriet no 13. panta redakcijas, kā arī no viena no būtiskajiem Briseles Konvencijas pamatiem: novērst jebkādu [to] tiesu skaita palielinājumu, kam piemīt jurisdikcija vienos un tajos pašos jautājumos, it īpaši attiecībā uz vienu un to pašu līgumu [13]. Būtu absurdi un pretrunā Konvencijas patiesajam mērķim, ja vienai tiesai būtu jurisdikcija pār strīdu daļā no līguma būtības, turpretim citai tiesai būtu jurisdikcija pār atlikušo būtības daļu. Tādam līgumam kā šajā lietā tāpēc jāpiemēro vai nu 5. panta 1. punkts, vai 13. un tam sekojošie panti.

13 — Skat., piemēram, 2002. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-96/00 *Gabriel* (*Recueil*, I-6367. lpp, 57. punkts), 2003. gada 10. aprīļa spriedumu lietā C-437/00 *Pugliese* (*Recueil*, I-3573. lpp., 16. punkts) un 2004. gada 5. februāra spriedumu lietā C-18/02 *DFDS Torline* (*Recueil*, I-1417. lpp., 26. punkts).

36. Treškārt un visbūtiskāk, 13. un tam sekojošo pantu mērķis ir atvieglot privātā patērētāja, kas konkrētā līguma kontekstā parasti atrodas vājākā pozīcijā nekā piegādātājs gan no ekonomiskā viedokļa, gan no darījuma un juridiskās pieredzes, un resursu viedokļa, vēršanos tiesā. To nepārprotami parāda gan Džuliano-Lagarda ziņojums, gan Tiesas judikatūra attiecībā uz 13. un tam sekojošajiem pantiem. Šis apsvērums, manuprāt, norāda pieeju, kas jāizmanto tāda veida līgumos, kāds minēts šajā lietā.

37. Patērētājiem ir piešķirta konkrēta un ārkārtēja aizsardzība uz tā pamata, ka, tad, kad tie noslēdz līgumu šajā kārtā [statusā], tie atrodas vājākā pozīcijā nekā piegādātājs, kas darbojas saistībā ar arodu vai profesiju.

38. Lai gan ir nepārprotami, ka būs kādi līgumi, kuru realitāte ir citāda, Konvencijā nav prasīts katrā gadījumā noskaidrot patērētāja pozīcijas relatīvo vājumu, bet tiesiskās drošības interesēs [tā] katru personu, kas iegādājas preces vai pakalpojumus nesaistīti ar viņa arodu vai profesiju, uzskata par atrodošos vājākā pozīcijā nekā piegādātājs.

39. Tāpēc savukārt personu, kas iegādājas šādus materiālus mērķim, kas ir saistīts ar tās arodu vai profesiju, jāuzskata par piegādātājam līdzvērtīgā pozīcijā esošu un bez tiesībām uz to pašu ārkārtējo aizsardzību.

40. Ja līgums vienlaikus kalpo gan privātām, gan aroda vai profesijas vajadzībām, iespējams, var noteikt līguma proporcionālās daļas katrai no kategorijām. Tomēr attiecībā uz vienu un to pašu līgumu galu galā nav pieņemami klientu uzskatīt par piederīgu šai daļai vai kādai citai daļai gan tad, ja tas atrodas vājākā pozīcijā nekā piegādātājs, gan ar to līdzvērtīgā pozīcijā.

41. Tā kā līgums ir noslēgts mērķiem, kas saistīti ar klienta arodu vai profesiju, Grūbera kungs jāpieņem par esošu līdzvērtīgā pozīcijā ar piegādātāju. Un šo vienlīdzīgo pozīciju — viņa varbūtējo darījumu un juridisko pieredzi, un resursus attiecībā pret piegādātāja nodarbošanos, juridisko pieredzi un resursiem — nevar samazināt tas, ka līgums kalpo arī privātiem mērķiem. Neskatoties uz divu veidu mērķu relatīvo svarīgumu, šī pozīcija jāuzskata par patiesu tikmēr, kamēr abi šie mērķi ir būtiski.

42. Tātad persona, kas noslēdz līgumu mērķiem, kas daļēji ir saistīti ar viņa arodu vai profesiju un daļēji nav saistīti ar to, nevar paļauties uz ārkārtēju aizsardzību, ko sniedz Briseles Konvencijas 13. un tam sekojošie panti , ja vien ar arodu vai profesiju saistītais mērķis nav kļuvis mazsvarīgs.

43. Nonākt līdz šim secinājumam mudina ne tikai politikas apsvērumi, kas izklāstīti Šlosera un Džuljāno-Lagarda ziņojumos, un [tos] uz tiem norāda ne tikai loģika, kas ir apspriežamās aizsardzības pamatā. Tādā veidā secinājumi izriet arī no Tiesas judikatūras, jo kā izņēmums no vispārējiem noteikumiem un jo īpaši kā izņēmums, kas piešķir jurisdikciju prasītāja domicila tiesām, šie nosacījumi jāinterpretē sašaurināti, un tos nevar attiecināt uz personām, attiecībā uz kurām aizsardzība nav pamatota.

44. Valsts tiesa jautā arī to, vai apmēram, kādā līgums kalpo patērētāja privātajiem un attiecīgi — aroda vai profesijas mērķiem, no piegādātāja puses jābūt objektīvi nosakāmam.

45. Ņemot vērā viedokli, pie kura iepriekš esmu nonācis, tiesai, kurā sūdzība iesniegta, domstarpību gadījumā jānosaka, vai līgums ir būtiskā mērā kalpojis mērķim, kas saistīts ar klienta arodu vai profesiju.

46. Šis konstatējums jāveic uz pierādījumu pamata, un piekrītu viedoklim, kas Tiesai sniegts vairākos apsvērumos, ka jāskata konteksts kopumā.

47. Ja no šiem pierādījumiem secina, ka līgums būtiskā mērā ir kalpojis mērķim, kas saistīts ar klienta arodu vai profesiju, tad 13. un tam sekojošos pantus nevar piemērot, un nav būtiski, vai konkrētais mērķis piegādātājam bija nosakāms, vai nebija.

48. Ja secina, ka nav bijis būtiska mērķa, kas saistīts ar klienta arodu vai profesiju, līgums jāklasificē kā patērētāja līgums. Šai gadījumā grūtības varētu rasties tikai tad, ja, neskatoties uz šo faktu apstiprinājumu, piegādātājam tomēr no apkārtējiem apstākļiem bija pamatots iemesls domāt, ka līgums bija domāts mērķim, kas ir saistīts ar klienta arodu vai profesiju.

49. Šādā situācijā šķiet, ka patērētājam nevar atteikt Konvencijas 13. un tam sekojošos pantos paredzēto aizsardzību, ja vien viņš nav uzvedies tādā veidā, lai novestu pie acīmredzamiem secinājumiem, ka viņš darbojies aroda un profesionālā kārtā, un tādējādi var uzskatīt, ka viņš ārēji izturējies tā, ka slēdzis darījumu saistībā ar uzņēmējdarbību.

50. Lai gan patērētāju līguma nosacījumus nedrīkst tulkot tādā veidā, lai aizsardzību, ko tie sniedz, attiecinātu uz tiem, attiecībā uz ko aizsardzība nav pamatota, tos nevar tulkot arī tā, lai noraidītu aizsardzību tiem, kam tā ir paredzēta. Šī aizsardzība neapšaubāmi ir paredzēta jebkurai personai, kas slēdz līgumu vienīgi un lielākoties mērķiem, kas nav saistīti ar viņa arodu un profesiju. Konkrētā mērķa svarīgumam vēl lielāka nozīme piešķirta ar EKL 153. pantu, kurā paredzēts tas pats vispārējais mērķis nodrošināt augsta līmeņa patērētāju aizsardzību.

51. Ja tomēr patērētājs izturas tā, it kā darbotos viņa aroda vai profesionālā kārtā, piemēram, sazinoties izmanto uzņēmuma kancelejas piederumus, saņem preču piegādi uzņēmuma atrašanās vietā vai min iespēju atgūt PVN, un viņa piegādātājam labticīgi nav zināmi tādi iemesli, lai domātu citādi, atbilstoši Džuljāno-Lagarda ziņojumā minētajam likumīgi var uzskatīt, ka patērētājs atteicies no savām tiesībām uz šo aizsardzību.

52. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, šķiet ticami, ka līgumu, kas noslēgts starp Grūbera kungu un *BayWa*, nevar klasificēt kā patērētāja līgumu Konvencijas izpratnē, tā kā atlikušie uzdotie jautājumi,

kam ir būtiska nozīme tikai tad, ja līgums tādā veidā var tikt klasificēts, nerodas. Tomēr izvērtējums ir valsts tiesas kompetencē, un tādēļ es šos jautājumus tomēr izskatīšu.

Iepriekšēja reklāma patērētāja domicila dalībvalstī

53. Valsts tiesas ceturto jautājumu uzdot pamudināja tas, ka, lai gan Grūbera kungam par *BayWa* darbību kļuva zināms no reklāmas materiāliem, kas viņam tika nosūtīti uz Austriju, šajos materiālos netika minēti dakstiņi, ko viņš vēlējās iegādāties un ko arī iegādājās. Vai šāda situācija atbilst jēdzienam par [tādu] līgumu, "pirms [..] [kura noslēgšanas] tika veikta reklāma"?

54. Šlosera ziņojumā minēta atsauksme uz Džuljāno-Lagarda ziņojumā iekļauto informāciju par to, ko saprot ar reklāmu patērētāja domicila dalībvalstī.

55. Pēdējā no ziņojumiem ir teikts, ka nosacījums [14] "attiecas uz gadījumiem, ja tirgotājs ir veicis pasākumus, lai tirgotu preces un pakalpojumus tajā valstī, kurā dzīvo patērētājs. Cita starpā ar to jāsaprot iepirkumus, izmantojot pasta pakalpojumus un tirdzniecību, iznēsājot preces. Tādējādi tirgotājam ir jāveic tādas darbības kā reklāma presē vai radio, vai televīzijā, vai kinoteātros, vai katalogos, kas īpaši paredzēti [izplatīšanai] šai valstij, vai individuāli jāpiedāvā darījumi, izmantojot starpnieku vai aģitāciju. [..]" [15]

56. Divos gadījumos Vācijas *Bundesgerichtshof* ir jautājis Tiesai, vai nosacījumos prasīts, ka jāpastāv saiknei starp reklāmu un līguma noslēgšanu [16], bet abos gadījumos Tiesa nolēma, ka citu iemeslu dēļ Briseles Konvencijas 13. panta 3. punkta a) apakšpunkts nav piemērojams, un neizskatīja šo aspektu.

57. Lietā *Shearson Lehmann Hutton* ģenerāladvokāts Darmons [*Darmon*] tomēr izteica viedokli, ka nav jāpastāv cēloņsakarībai starp reklāmu un līguma noslēgšanu [17]. Viņš piezīmēja, ka Konvencijā nav prasīts, ka patērētājam jāpierāda, ka viņu iespaidojusi reklāma vai ka pastāv cēloņsakarība starp reklāmu un līguma noslēgšanu, [kas ir] nosacījums, ko jebkurā gadījumā nebūtu iespējams izpildīt. Turklāt šāda pieeja būtu pretrunā patērētāju aizsardzības mērķim, [un] jebkuram [tā] ierobežojumam jāizriet tikai no minētās Konvencijas formulējuma. Vienīgais ierobežojums, kas ir pieņemams,

14 — Romas Konvencijas kontekstā, 5. panta 2. punkta pirmais ievilkums.

15 — Ziņojuma 24. lpp., minēts 6. zemsvītras piezīmē.

16 — Spriedums lietā *Shearson Lehmann Hutton*, minēts 7. zemsvītras piezīmē, otrais jautājums, un 1994. gada 15. septembra spriedums lietā C-318/93 *Brenner* un *Noller* (*Recueil*, I-4275. lpp., trešais jautājums).

17 — Skat. jo īpaši secinājumu 81.–85. punktu un piedāvātā alternatīvā nolēmuma 113. punkta 2. apakšpunktu.

izriet no veselā saprāta: reklāma nedrīkst būt [veikta] pārāk ilgu laiku pirms līguma noslēgšanas brīža, ko izvērtē valsts tiesa. Tādējādi viņš uzskatīja, ka 13. panta 3. punkta a) apakšpunktā "noteikts neatspēkojams pieņēmums, ka pastāv saikne starp reklāmas parādīšanos un līguma noslēgšanu, ja pirmais noticis pirms pēdējā".

60. Varu tikai piekrist ģenerāladvokāta Darmona viedoklim lietā *Shearson Lehmann Hutton* un viedoklim, kas atbalstīts lielākajā daļā Tiesai sniegto apsvērumu. Kā iepriekš minēts, Konvencijā atrunāts tikai tāds līgums, "pirms kura veikta" reklāma, nevis [līgums], ko "izraisījusi" reklāma.

58. No lietas dalībniekiem, kas iesnieguši apsvērumus, tikai Portugāles valdība uzskata, ka ir vajadzīga cieša saikne starp precēm vai pakalpojumiem, ko reklamē, un tām precēm vai pakalpojumiem, kas iegādāti, lai piemērotu patērētāju aizsardzības nosacījumus. Citi būtībā piekrīt, ka pietiek ar to, ka patērētājs ir saņēmis reklāmas materiālus un pēc tam no reklamētāja iegādājies preces vai pakalpojumus, neskatoties uz precīzu to raksturu. Pat Portugāles valdība piekrīt, ka precēm, ko reklamē, un tām precēm, kas iegādātas, nav jābūt precīzi vienādām, ar noteikumu, ka tās ir līdzīgas vai ietilpst tādā pašā darbības jomā.

61. Gadījums, kas minēts 13. panta 3. punkta a) apakšpunktā, pēc būtības ir apzināti veikta pārrobežu reklāma. Tirgotājam vienā līgumslēdzējvalstī, kas reklamē savas preces vai pakalpojumus personām citā līgumslēdzējvalstī, jāapzinās, ka rezultātā jebkurš [noslēgtais] līgums Konvencijas izpratnē būs patērētāja līgums, ja tiks izpildīti citi būtiski nosacījumi. Pieeja, kas balstās uz to, ka jāpastāv saiknei starp reklāmu un konkrētajām precēm vai pakalpojumiem, kas iegādāti, neatbilst tiesiskās drošības kritērijiem.

59. Papildus raksturīgām grūtībām noteikt konkrētu cēloņsakarību Komisija it īpaši uzsver risku, ka piegādātāji var izveidot reklāmu tādā veidā, lai faktiski izslēgtu 13. un tam sekojošo pantu piemērošanu, tādā veidā apejot Konvencijas mērķi.

62. Turklāt komerciālās reklāmas mērķis reti aprobežojas, ja vispār aprobežojas, ar konkrēta preču veida reklāmu, izslēdzot visas pārējās lietas. Tieši pretēji, kopumā mērķis ir padarīt reklamētāja esamību un tā uzņēmējdarbības sfēru pēc iespējas plašāk pazīstamu. Pretēji tam nereti gadās, ka reklāmas materiālu saņēmējs, ko piesaistījis reklamētāja uzņēmējdarbības vispārējais raksturs, turpinās [to] izzināt, un var iegādāties preces vai

pakalpojumus, kas nav īpaši pieminēti [reklāmas] materiālos.

63. Tātad jāuzskata, ka līgums ir noslēgts, pirms tam patērētāja domicila dalībvalstī veicot reklāmu Briseles Konvencijas 13. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ja piegādātājs pirms tam veicis preču vai pakalpojumu reklāmu šajā dalībvalstī, pat tad, ja piegādātājs nav minējis konkrētos produktus, ko patērētājs iegādājies.

Pārdevēja patērētājam īpaši izdarīts piedāvājums

64. Ar piekto jautājumu Valsts Tiesa lūdz arī skaidrojumu alternatīvajam nosacījumam, kas paredzēts 13. panta 3. punkta a) apakšpunktā par līgumu, kas noslēgts pēc īpaši izdarīta piedāvājuma patērētājam viņa domicila dalībvalstī. Vai šis jēdziens ietver gadījumu, ja piegādātājs izsaka piedāvājumu klientam pa telefonu klienta domicila dalībvalstī, pēc tam klientam izsniedzot rakstveida piedāvājumu piegādātāja dalībvalstī, un patērētājs akceptējis pēdējo no tiem?

65. Tiesai sniegtie apsvērumi būtībā apstiprina to, ka aprakstītajos apstākļos nosacījums ir izpildīts, kaut arī Portugāles valdība uzsver, ka abiem piedāvājumiem jāattiecas uz šo pašu produktu. Komisija norāda, ka arī šoreiz nosacījums nosaka vienīgi to, ka līgums jānoslēdz, pirms tam izdarot konkrētu piedāvājumu patērētājam patērētāja domicila dalībvalstī, nevis to, ka līgumam jābūt balstītam uz šo piedāvājumu.

66. Vēlreiz piekrītu piedāvātajai pieejai. Konkrētās lietas apstākļos rakstveida piedāvājumu, ko Grūbera kungam izsniedza Vācijā, nevar uzskatīt par viņam adresētu viņa domicila dalībvalstī, Austrijā. Tomēr pirms tam, tad, kad viņš atradās Austrijā, viņš bija saņēmis mutvārdu piedāvājumu, kas nepārprotami atbilst 13. panta 3. punkta a) apakšpunkta definīcijai. Šo piedāvājumu izdarīja pirms līguma noslēgšanas.

67. Iespējams, būtu ne mazāk noderīgi atšķirt "īpaši izteiktu pārdevēja piedāvājumu" un "reklām[u]". Pēdējā pēc rakstura ir vispārīga, iepriekšējais — skaidri definēts kā īpašs. Tādējādi, lai gan reklāmas materiāliem nav jāattiecas uz tām pašām precēm vai pakalpojumiem, kas iegādāti, šķiet vajadzīga reāla vienādība starp īpaši izdarītajā piedāvājumā piedāvātajām [precēm un pakalpojumiem] un tām, kas iegādātas. Tādējādi, ja piedāvājums pa telefonu būtu izdarīts par

dakstiņiem, un rakstveida piedāvājums un [tam] sekojošais iepirkums attiektos uz jumta sijām, "īpaši izdarī[tā] piedāvājum[a]" nosacījumi nebūtu izpildīti.

68. Tādējādi esmu nonācis pie viedokļa, ka, ja patērētājs savā domicila dalībvalstī saņem piedāvājumu pa telefonu no piegādātāja citā dalībvalstī un pēc tam iegādājas no šī piegādātāja preces vai pakalpojumus, kas tādā veidā piedāvātas, līguma noslēgums jāuzskata par veiktu, pirms tam īpaši izdarot piedāvājumu Briseles Konvencijas 13. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē pat tad, ja faktiskie līguma nosacījumi balstās uz nākamo piedāvājumu, kas nav saņemts patērētāja domicila dalībvalstī.

Līguma noslēgšanai nepieciešamie pasākumi

69. Valsts Tiesas uzdotais pēdējais jautājums ir par to, vai 13. panta 3. punkta b) apakšpunkta izpratnē patērētājs ir veicis vajadzīgos pasākumus, lai noslēgtu līgumu savā dalībvalstī, ja piedāvājums tam tika izdarīts piegādātāja dalībvalstī un patērētājs piekritis šim piedāvājumam pa telefonu no savas dalībvalsts.

70. No nosacījuma noteikumiem šķiet nepārprotami, ka uz jautājumu jāatbild apstiprinoši — patiešām tā, kā to ierosina visas puses, kas iesniegušas apsvērumus par šo jautājumu, un šis viedoklis ir apstiprināts Šlosera un Džuljāno-Lagarda ziņojumos.

71. Šlosera ziņojumā teikts, ka "jaunie nosacījumi atkal izriet no sagatavotā Konvencijas projekta par tiesībām, kas piemērojamas no līgumiem izrietošām saistību attiecībām [līgumsaistību] un ārpuslīguma saistību attiecībām. Jāizpilda abi nosacījumi, kas minēti 13. panta pirmās daļas 3. punktā — gan piedāvājuma un reklāmas [nosacījumi] patērētāja domicila dalībvalstī, gan pasākumi, kas patērētājam šajā valstī jāveic, lai noslēgtu līgumu" [18].

72. Džuljāno-Lagarda ziņojumā noteikts, ka redakciju "pasākumi, kas patērētājam jāveic", "pieņēma īpaši [..], lai novērstu klasisko problēmu noteikt to vietu, kur līgums ir noslēgts. Šis jautājums ir jo īpaši jūtīgs norādītajos gadījumos, jo tie parasti ir saistīti ar starptautiskiem līgumiem, ko noslēdz sarakstes veidā. Vārds "pasākumi" cita starpā ietver rakstveida vai jebkuru darbību, ko veic piedāvājuma vai reklāmas rezultātā" [19].

18 — Iepriekš 4. zemsvītras piezīmē minētais ziņojums, 118. lpp.
19 — Iepriekš 6. zemsvītras piezīmē minētais ziņojums, 24. lpp.

73. Tādējādi vietai, kur izdarīts piedāvājums, nav nozīmes, ar noteikumu, ka patērētājs ir saņēmis piedāvājumu (vai reklāmu) savā domicila dalībvalstī. Būtiski ir tas, vai patērētājs ir veicis vajadzīgos pasākumus, lai noslēgtu līgumu sava domicila dalībvalstī. Nav nozīmes arī tam, kādus sakaru līdzekļus izmanto līguma noslēgšanai.

74. Skaidrs, ka, ja patērētājs telefoniski sazinās no savām mājām, lai akceptētu piedāvājumu, šis pasākums ir nepieciešams līguma noslēgšanai. No otras puses, pat tad, ja iepriekš notikušas diskusijas vai sarunas, kas veido līguma nosacījumus, piegādātāja dalībvalstī, šos pasākumus drīzāk veic piegādātājs, nevis patērētājs, un jebkurā gadījumā pirms līguma noslēgšanas.

75. Tātad 13. panta 3. punkta b) apakšpunkta izpratnē patērētājs veic līguma noslēgšanai vajadzīgos pasākumus sava domicila dalībvalstī tad, kad tas no šīs dalībvalsts paziņo par piedāvājuma akceptu, neatkarīgi no piedāvājuma izdarīšanas vietas un neatkarīgi no izmantoto sakaru līdzekļu veida.

Secinājumi

76. Tādējādi uzskatu, ka uz *Oberster Gerichtshof* uzdotajiem jautājumiem Tiesai jāsniedz šādas atbildes:

1) Persona, kura noslēgusi līgumu par preci, kas paredzēta daļēji profesionālai lietošanai un daļēji — lietošanai ārpus tās profesionālās darbības jomas, nevar atsaukties uz Briseles Konvencijas 13. un tam sekojošo pantu jurisdikcijas noteikumu, izņemot gadījumu, ja profesionālā lietošana ir mazsvarīga.

2) Lai noteiktu, vai persona ir noslēgusi līgumu mērķiem, kas nav saistīti ar viņas arodu un profesiju Briseles Konvencijas 13. un tam sekojošo pantu izpratnē, nav vajadzīgs ņemt vērā no līgumiskā partnera skatupunkta objektīvi redzamos elementus, ja vien patērētājs neizturas tā, it kā darbotos viņa aroda vai profesionālā kārtā, un otrai pusei labticīgi nav zināmi tādi iemesli, lai domātu citādi.

3) Līgums ir noslēgts, pirms tam patērētāja domicila dalībvalstī veicot reklāmu Briseles Konvencijas 13. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ja piegādātājs pirms tam ir veicis preču vai pakalpojumu reklāmu šajā dalībvalstī, pat tad, ja piegādātājs nav minējis konkrētos produktus, ko patērētājs iegādājies.

4) Ja patērētājs savā domicila dalībvalstī saņem piedāvājumu pa telefonu no piegādātāja citā līgumslēdzējvalstī un pēc tam iegādājas no šī piegādātāja preces vai pakalpojumus, kas tādā veidā piedāvātas, līguma noslēgšana jāuzskata par veiktu, pirms tam īpaši izdarot piedāvājumu Briseles Konvencijas 13. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, pat tad, ja faktiskie līguma nosacījumi balstās uz nākamo piedāvājumu, kas nav saņemts patērētāja domicila dalībvalstī.

5) Briseles Konvencijas 13. panta 3. punkta b) apakšpunkta izpratnē patērētājs veic līguma noslēgšanai vajadzīgos pasākumus sava domicila dalībvalstī tad, kad tas no šīs dalībvalsts paziņo par piedāvājuma akceptu, neatkarīgi no piedāvājuma izdarīšanas vietas un neatkarīgi no izmantoto sakaru līdzekļu veida.